GAZİANTEP GELENEKSEL ERKEK GİYİMLERİNDEN ABA VE ABA YELEK ÜZERİNE BİR İNCELEME[1]

Yüksel DOĞDU[2]

ÖZ

Gaziantep dokumaları içinde önemli yere sahip olan aba dokumaları geçmişte dokunduğu şekline sadık kalınmaya çalışılarak el tezgahlarında dokunmaya devam edilmekte ve yaşatılmaktadır. Geleneksel bir giysi olan abalarda süsleme dokuma sırasında yapıldığı için bu dokumaların önemi büyüktür. Bu çalışmada Kuva-i Milliye Mücahitler Derneği'nde ve Şehitkamil Halk Eğitim Merkezi'nde bulunan ve giyilebilir durumda olan 4 adet aba ve 3 adet aba yelek incelenmiştir. İnceleme gözlem fişleri doğrultusunda ve bu giysileri halen giyen kişiler ile yapılan görüşmeler doğrultusunda oluşturulmuştur. İncelemeler sonucunda kullanılan bitkisel, nesnel ve geometrik bezemeler belirtilmiş, giysinin şekil, boyut ve dikim özellikleri incelenerek belgelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel giyim, Aba ve Aba yelek

[1] 2010 yılında yapılan yüksek lisans tez çalışmasından oluşturulmuştur.

[2] Öğr. Gör.,Sinop Üniversitesi Gerze Meslek Yüksekokulu, yukseldogdu(at)sinop.edu.tr

AN INVESTIGATION ON GAZIANTEP TRADITIONAL MAN SLIENCE CLOTH (ABA) AND SLIENCE CLOTH (ABA) VEST

ABSTRACT

Slience cloth which has a very important place among the Gaziantep knittings are still alive and contiued to produce via keeping the original format at hand knitting machines. These garment is important because the decoration is done while knitting the slience cloth. In this study, 4 slience cloth and 3 slience cloth vest all of which are wearable and present at Kuva-i Milliye Mücahitler Union and Public Education Center are examined. The examination is carried through observation forms and the interviews with the people who are still wearing these clothes. At the end of the examination the geometric, subjective and herbal ornaments are defined. It is also documented and examined the shape, size and sewing specialities of the garment.

Key Words: Traditional Wearing, Aba and Aba Vest (Slience Cloth and Vest of Slience Cloth)

Doğdu, Yüksel. Gaziantep Geleneksel Erkek Giyimlerinden Aba Ve Aba Yelek Üzerine Bir İnceleme.kalemişi, 4 (8), s.167-186.

1.GİRİŞ

Giyim bir kültür ürünüdür ve doğrudan insan ile ilgili olduğundan yaşam biçiminin göstergesidir. Giyim tarihi incelendiğinde Anadolu'da yaşamış olan pek çok topluluktan ve uygarlıktan esintiler görülmektedir. Anadolu'ya gelen her medeniyet bir öncekinden etkilenmiş ve kendi kültürüne ekleyerek gelişmeyi sağlamıştır. Bu şekilde oluşan kültürler ortak değerlere sahip olmuştur (Sürür, 1983: 78). Ülkemizin her yöresi kendine özgü kültürel özelliklere sahiptir. Her yörenin kültürü ise tarihi, coğrafi, ekonomik ve etnik olarak pek çok etmene bağlı oluşmuştur. Benzer özellikler olmasına rağmen giyim biçimleri bölgelere göre değişmektedir (Tezcan, 1999: 264).

Geleneksel giysiler içerisinde önemli bir yeri olan ve günümüzde farklı illerde farklı desen ve renk çeşitleri ile halen giyilmekte olan aba ve aba dokumaları çok eski tarihlerden günümüze kadar ulaşmış nadir giysilerdendir. Osmanlı tarihinde, abanın kumaş olarak bilinmesi ve giysi yapımında kullanılması oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Aba önceleri fakir fukara kimselerin züht ve takva sahibi kimseler olan dervişlerin veya lakayt bir hayat yaşayanların giymiş olduğu bir kumaş olarak karşımıza çıkar. Daha sonra toplumda oldukça değerli bir giysi haline gelir. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde belirttiği üzere 17.yy'da yaşamış olan zarif ve narin giyimiyle tanınan 'Abaza Mehmet Paşa' kendine abadan bir elbise yaptırıp giyince, padişahı olan IV. Murad da bu elbiseyi taklit ederek kendisi de bir tane yaptırmış ve bu giysi 'Abaza kesimi' tabiriyle ünlenmiştir. Osmanlı saray ve halkının ortak bir giyimi haline gelmiştir.(Koçu, 1969: 8). Ayrıca Alemdar Mustafa Paşa'nın sadrazamlığı zamanında kurulan Sekban-ı Cedid ocağında askerler için abadan dizlik ve tozluk yaptırılmıştır (Kazar, 2000: 220–221).

Abadan; saka, şalvar, çakşır, potur, cepken, salta, yelek, cüppe, yağmurluk, terlik, kukuleta yapıldığı gibi eyer örtüsü ya da yük taşımada kullanılan, yardımcı eşya yapımında da yararlanılmıştır. İstanbul'da halk arasında aba türü kumaşlar yaygın biçimde kullanılmıştır ancak İstanbul'a özgü bir aba tür ve tekniği saptanamamıştır. Abanın hammaddesi olan yünün, taşradan ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yaygın olduğu yörelerden elde edilmesinden dolayı, dokuma işinin buna bağlı olarak taşrada yapılmaya başlandığı bilinmektedir. İstanbul'a aba gönderen şehirler arasında Halep, Gaziantep, Kahramanmaraş, Antakya, Aydın ve Balıkesir başta gelen isimlerdir (Kazar, 2000: 221).

İslam tarihinde ise aba, 'yoksulların giydiği kaba bir elbise' olarak tarif edilmektedir. Bununla beraber Hz. Peygamber zamanında abanın fakirlik alameti olmadığı ve özellikle bir dini mana ifade etmediği söylenmektedir. Aba giymenin ilk zahidler ve sufiler zamanında yaygınlık kazandığını gösteren rivayetler vardır. Sufilerin aba giymeleri bir sünnete uymuş olmak içindir. Hz. Peygamber; yünden tepme keçeden elbise giydiği gibi 'Amirt' diye tabir edilen ve yine yünden, aba cinsinden olan uzun ve geniş bir ihrama bürünmüştür (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c:1 s: 219).

Gaziantep kültürünün zenginliğini gösteren, Gaziantep yöresine ait bir erkek üst giysisi olan aba ile ilgili pek çok tanıma rastlanmaktadır. Çeşitli kaynaklara göre abalar şu şekilde tanımlanmıştır:

Aba: Kaba yünden iplikle dokunan, dövülerek keçeleştirilen kalın bir kumaş ve ondan yapılan çeşitli kullanım eşyalarına (giyim eşyalarına) verilen addır.

Türkçe sözlükte "Aba; çoban, deveci, göçerlerin giydiği uzun, yakasız üstlük, kepenek." olarak tanımlanmıştır.

"Aba; deve, öküz ve at tüyünden, keçi kılından ve koyunyününden dokunan özel bir kumaştan yapılan bir erkek giysisidir. Abanın üst tarafından ve başın yan tarafından kolların geçmesi için birer delik olup kolları yoktur. Eskiden kumaşın dokunmasında kullanılan tüy, kıl ve yünler toprak, mor boya, ceviz kabuğu, ceviz kökü, sumak yaprağı, meyve, kızılcık otu gibi kök boya denilen boyalarla boyanırdı." (Gaziantep İl Yıllığı, 1973: 34).

Aba; kaba ve kalın yünlü bir kumaştır, bu kumaştan yapılan esvap, poltur, hırka, cepken bilhassa paltoya da aba denir (Koçu, 1969: 7-8).

Aba; el mekikli, çukur tezgâhlarda deve yününden dokunan ve elbise üzerine bir çeşit manto gibi giyilen bol giysidir.

Aba; bir tür yünlü kumaş ve bu kumaştan yapılan gocuktur. Etnografik değer taşıyan bir halk sanatı ürünüdür (Sözen ve Tanyeli, 1994: 11).

Aba; deve, öküz, at tüyünden, keçi kılından ve koyunyününden dokunan özel bir kumaştan yapılan bir erkek giysisidir (İslam Ansiklopedisi, 1942).

Aba; keçe gibi kalın kumaşlardan dikilmiş uzun, yakasız bir üstlüktür (Ögel, 1991).

Yukarıdaki tariflerden anlaşılacağı üzere aba, yünden veya şayak gibi kalın kumaşlardan dikilmiş olup geniş kollu, yakasız çeşitli boylarda kullanılan erkek üstlüğüdür diyebiliriz.

Abaların renkleri, boyları ve giyildikleri yörelere göre aldıkları isimler:

Humus abası, Yerli aba (Boz aba, Kırmızı aba, Lacivert aba, Siyah aba), Kilim aba, Sırmalı aba (Tahtalı, Sandıklı, Zincirli, Kandilli, Kurbağalı), Kıl aba, Maraş abası, Urfa abası, Koron abası, Siyah aba, Çuha aba, Taşçı abaları, Uzun boy aba, Kısa boy aba (Doğan ve Can, 1997: 73).

Kilim aba: Bu aba çeşidi çok eskilere dayanmaktadır. Sırma ipliğin bulunmadığı zamanlarda halk, kilimden yapılan abaları dağlarda, tarlalarda ve

düğünlerde giymişlerdir. Bu abalar aynı kilim dokunur gibi çeşitli renklerdeki yün ipliklerin kullanılmasıyla dokunmuştur. Kilim abanın yakası hakim yaka olup kolları yarım kol şeklinde dikilmiştir. Bir tür ceketi andırır. Yöresel motiflerden yararlanılarak dokunmuştur (Çelik, 1997).

Sırmalı aba: Bu abaya Halep abası veya mat aba da denmektedir. Dokuması yün iplik arasına metal iplik konularak yapılmıştır. Sandıklı, kandilli, kurbağalı, zincirli, tahtalı gibi adları olan abalarda geleneksel Türk motiflerine rastlanmaktadır.

Humus abası: Ön ve arka bedene kadar motif dokumadan, belden aşağı düz dokumadan yapılan abanın boyu diz hizasına kadardır. Humus abası giyildiğinde bele beyaz veya siyah yün kuşak giyilir.

Boz aba: Dokuması doğal koyunyünündendir. Koyunun boyanmamış yünü kirli beyaz görünümdedir. Koyunun kendi doğal yünü boyanmadan kullanıldığı için adına "boz aba" denmiştir. Boyama yapılarak kullanma şekli ise "Nar kabuğu" ve "Boruk" denen bitkinin boyasından elde edilen açık kahverengi bir renk oluşturularak kullanılır. Çoban abası da denilir.

Siyah aba: Yün ve kıl karışımından yapılır, rençberler giyer.

Maraş abası, Urfa abası, Çulha aba: Boyları uzun, kolsuz, önü açık olarak kullanılır. Pelerin havası veren giysilerdir.

Taşçı abası: Kısa boylu abalar olup beyaz, çizgili motifli, yün ya da pamuktan dokunmaktadır.

Zenginler kırmızı ve sırmalı aba giyerken diğerleri siyah aba, çuha aba ve yerli aba giymişlerdir. (Doğan ve Can, 1997: 73).

Eskiden kumaşın dokumasında kullanılan kıl ve yünler; toprak, mor boya, ceviz kabuğu, ceviz kökü, heylangoz yaprağı, sumak yaprağı ve kızılak otu gibi kök boyalar ile boyanmıştır. Günümüzde ise suni boyalarla renklendirilmiş polyester iplikler kullanılmaktadır. Abanın dokumasında, üzerine yapılan motifler ve ipliklerin rengi; giyenin ekonomik durumunu belli ederdi. Halkın giydiği abalar daha az motif içerir ve daha kaba dokunurdu. (Doğan ve Can, 1997: 73).

Aba eski zamanlarda geleneksel olarak Anadolu'da hemen her evde bulunan, basit iki ayaklı dokuma tezgâhlarında dokunurdu. Dokuma işlemine başlanmadan önce kelepler halinde alınan ipler, atkı için çıkrık ile makaralara sarılır ve dokumada derinliği 60-70cm. olan dört köşesinden yere sabitlenen 'çukur tezgah' kullanılırdı. Bez ayağı veya dimi dokuma tekniği ile dokunarak tek parça halinde çıkardı (Bayram, 1999: 355).

Aba türü dokumaların çözgü ve atkı iplikleri, dokuma sonrası yapılan işlemde kolay keçeleşmeleri için az bükümlüdür. Dokuma bittikten sonra tezgâhtan alınan ham

kumaş katlanıp top yapılır. Dolapta su ile çalışan tokmakların vurduğu özel yere konarak 2-3 saat su ile dövülerek keçeleştirilir. Daha sonra kurutularak kullanıma hazır hale gelir (Kazar, 2000: 222). Abanın yanları dikişsiz olup omuzları elde oyulgama dikişi ile birleştirilir. Aba giysisi için dokunan kumaşlarda genel olarak geometrik, bitkisel figürler kullanılır. Desen ön bedende her iki tarafta, arka ve kol da yer alır. Omuzlarda başlayan desen etek ucuna doğru daralarak devam eder. Genellikle giysinin ön, arka ve kol parçalarında tek renk zemin ya atlayarak ya da bağlantılı sıralar halinde yerleştirilip motiflerle bezenir (Bayram, 1999: 354). Süslemeler tarih içinde çeşitli etkilerle farklı üsluplara dönüşürken motif kaynakları da gelişmeler göstermiş ve genel olarak geometrik biçimler, simgesel biçimler, yazılar ve yazı biçimleri, doğal biçimler, mimari biçimler ve manzaralar ile günümüze ait biçimler olarak gruplanır (Sürür, 1987: 340).

2. YÖNTEM

Araştırma Gaziantep yöresine ait geleneksel erkek giysilerinden aba ve aba yelekleri kapsamaktadır. Örnekler içerisinden seçilen 4 adet aba ve 3 adet aba yelek bu çalışmada incelenmiştir. Seçilen bu giysiler oluşturulan gözlem fişleri doğrultusunda, giyside kullanılan malzemeler ve renkleri, giysinin modeli, kesimi, dikimi, astarlanması ile ilgili bilgiler, süsleme, desen, kalıp özellikleri ve boyutları belirlenerek kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın Gaziantep kuva-i milliye ve mücahitler derneğinde ve Halk Eğitim Merkezlerinde uygulaması 2009 yılında gerçekleştirilmiştir. Uygulama kapsamında giysilerin fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri alınmış, kumaşları, dikişleri, süslemeleri analiz edilerek belgelenmiştir. Alınan ölçüler doğrultusunda kalıpları çizilmiştir.

3. KATALOG (ABA VE ABA YELEK ÖRNEKLERİ)

Örnek No:1

Fotoğraf No 1: Aba ön-arka kol görünümü

Çizim No: 1.

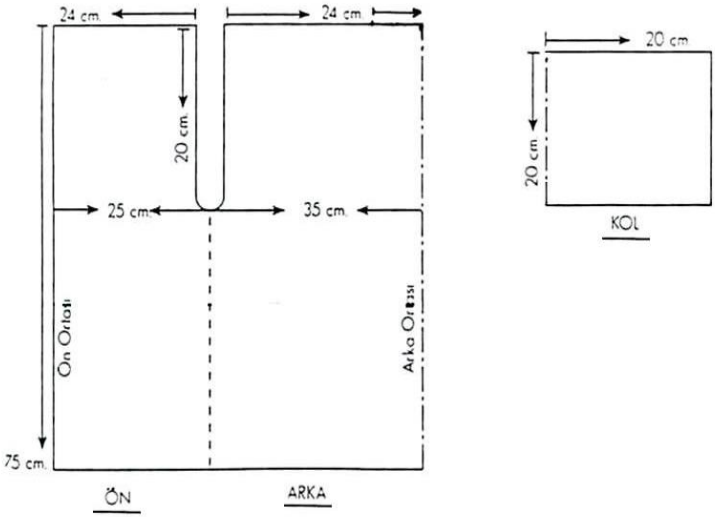

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası kapalı, önü açık çalışılmıştır, sadece omuzlar dikişlidir. Dokuma bütün olarak yapılmıştır. Beden kol evi düz kesimlidir. Giysinin boyu basendedir. Giyside yaka oyuntusu yoktur. Kol, düz düşük kol olup kol boyu dirseğe kadar uzundur. Kol, kol ağzı ve kol evi birbirine eşit bir dikdörtgen parçadan oluşmaktadır.

Giysinin yanları dikişsiz olup omuzlar, kol ve kol altının bedene dikişinde elde oyulgama dikiş tekniği uygulanmıştır. Kollarda kol altında bırakılan açıklık 20 cm uzunluğunda belik adı verilen örgü ip çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Giyside yaka çalışılmamıştır. Kol bedene oyulgama dikişi ile dikildikten sonra, dikişler üzerine elde hazırlanan ince şeritler çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Giysiye astar çalışılmamıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak bitkisel, geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir.

Bitkisel bezemede; stilize laleler, stilize yaprak ve dallar,

Geometrik bezemede; "V" şekli verilmiş motifler, düz hatlar, üçgenler,

Nesneli bezemede; püskül motifleri görülmektedir.

Motifler, bitkisel bezemede soyut, nesneli ve geometrik bezemede somut bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Omuzlarda, kol oyuntusunda ve yaka kenarlarında kullanılan ve sarı metal renkli iplikle sarılarak hazırlanan ince şeritler, elde çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Ön bedende, yakadan omuza doğru 2 cm, içerde 10 cm genişliğinde, zemini sarı metal renkli üzerinde stilize laleler, yapraklar, "V" şeklini andıran motifler, düz hatlardan oluşan ve bunu tamamlayan püsküllerin oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir. Giysinin yanlarında ve arka bedeninde de stilize lale, yaprak, dal ve geometrik desenlerin oluşturduğu kompozisyon düz hatların ucunda püsküller devam etmektedir. Kompozisyon üçgen görünümlü olup kenarları püskül ile tamamlanmıştır. Kollarda ise; sarı metal renkli zemin üzerinde "V" şeklini andıran motifler, düz hatlar bir kompozisyon oluşturmuştur.

Örnek No: 2.

Fotoğraf No 2: Aba ön-arka kol görünümü

Çizim No: 2.

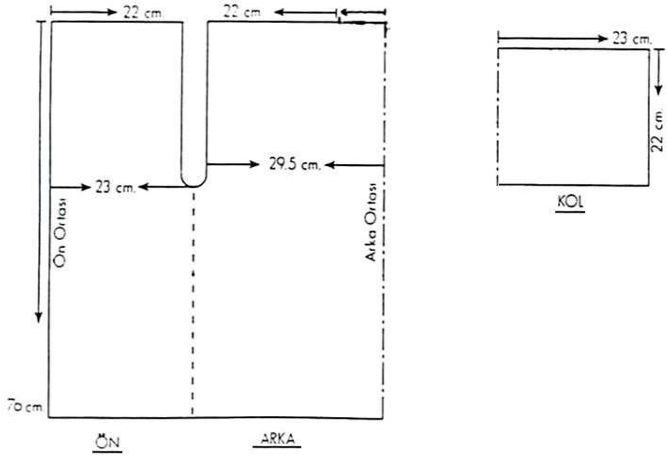

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası kapalı, önü açık çalışılmıştır. Dokuma bütün olarak dikdörtgen şeklinde yapılmıştır. Beden kol evi düz kesimlidir. Giysinin boyu basendedir. Kol, düz düşük kol olup kol boyu dirseğe kadar uzundur. Kol, kol ağzı ve kol evi birbirine eşit bir dikdörtgen parçadan oluşmaktadır. Giysinin yanları dikişsiz olup omuzlar, kol ve kol altının bedene dikişinde elde oyulgama dikiş tekniği uygulanmıştır. Kollarda ise kol altında bırakılan açıklık 20 cm. uzunluğunda belik adı verilen örgü ip çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Giyside yaka çalışılmamıştır. Daha sonra elde örülen harçla arka yaka formu verilmiştir. Kol bedene oyulgama dikişi ile dikildikten sonra, dikişler üzerine elde hazırlanan ince şeritler çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Giysiye astar çalışılmamıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir.

Geometrik bezemede; “V” şekli verilmiş motifler, düz hatlar, üçgenler,

Nesneli bezemede; damla şeklinde motifler görülmektedir.

Omuzlarda, kol oyuntusunda ve yaka kenarlarında kullanılan ve sarı metal renkli iplikle sarılarak hazırlanan ince şeritler, elde çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Abanın ön bedeninde yakada 2 cm içeride başlamak üzere zemini sarı metal renkli üzerinde “V” şeklini andıran motifler, düz hatlardan oluşan ve bunu tamamlayan geometrik üçgenlerin oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir. Göğüs hizasında biten bezemede düz hatlar etek ucuna doğru devam etmektedir. Arka bedende ise; arka yakayı kaplayan ve bedene doğru inen düz hatların oluşturduğu ve bu düz hatların ucunda damla şeklinde bezemelerin bulunduğu bir kompozisyon görülmektedir. Kollarda ise; sarı metal renkli zemin üzerinde “V” şeklini andıran motifler, düz hatlar bir kompozisyon oluşturmuştur.

Örnek No: 3.

Fotoğraf No 3: Aba Ön Görünümü.

Çizim No: 3.

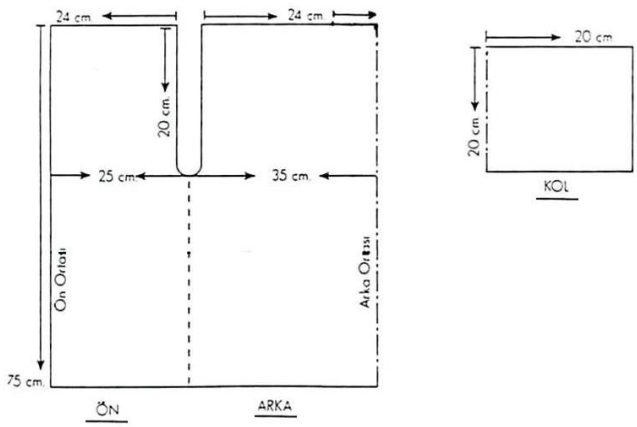

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası kapalı, önü açık çalışılmıştır. Giysinin yanları dikişsiz olup sadece omuzlar dikişlidir. Dokuma bütün olarak yapılmıştır. Beden kol evi düz kesimlidir. Giysinin boyu basendedir. Giyside yaka oyuntusu yoktur. Yaka çalışılmamıştır. Kol, düz düşük kol olup kol boyu dirseğe kadar uzundur. Kol, kol ağzı ve kol oyuntusu birbirine eşit bir dikdörtgen parçadan oluşmaktadır. Giysinin bedene

dikişinde elde oyulgama dikiş tekniği uygulanmıştır. Kollarda ise kol altında bırakılan açıklık belik adı verilen örgü ip çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Giyside yaka çalışılmamıştır. Kol bedene oyulgama dikişi ile dikildikten sonra, dikişler üzerine harçlar çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Giysiye astar çalışılmamıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak geometrik bezeme seçilmiştir.

Geometrik bezemede; "V" şekli verilmiş motifler, düz hatlar, üçgenler görülmektedir. Omuzlarda ve kol oyuntusunun kenarlarında kullanılan ve sarı metal renkli harçlar, elde çırpma dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Ön bedende, yakadan omuza doğru 2 cm içerde 14 cm genişliğinde, zemini lacivert renkli üzeri düz hatlardan yan yana birleştirilmiş çubuk şeklini andıran birbirine bitişik üçgen motifler, düz hatlar ve bunu tamamlayan başak motiflerin oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir. Giysinin yanlarında ve arka bedeninde de geometrik şekiller kare, üçgenler ve düz hatların oluşturduğu kompozisyon, kollarda ise; sarı metal renkli zemin üzerinde "V" şeklini andıran motifler, düz hatlar bir kompozisyon oluşturmuştur.

Örnek No: 4.

Fotoğraf No 4: Aba ön-yan-yaka görünümü

Çizim No: 4.

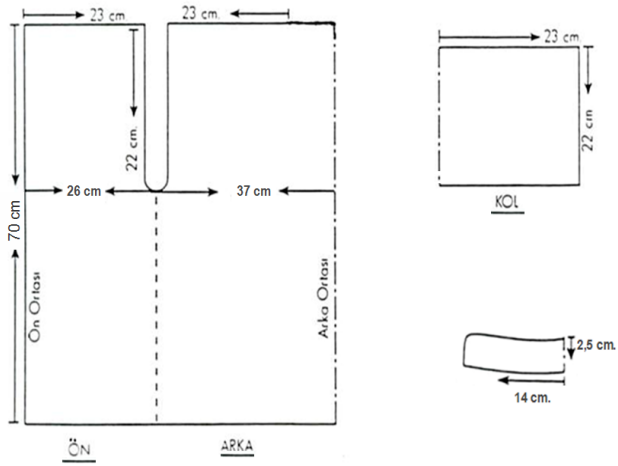

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası kapalı, önü açık çalışılmıştır. Beden kol evi düz kesimlidir, boyu basendedir. Düz takma kol olup kol boyu dirseğe kadar uzundur. Kol, kol ağzı ve kol oyuntusu birbirine eşit bir dikdörtgen parçadan oluşmaktadır. Giysinin yanları ve omuzlar, kol ve kol altının bedene dikişinde düz makine dikişi tekniği uygulanmıştır. Giyside 2,5 cm genişliğinde dik yaka çalışılmıştır. Kol bedene makine dikişi ile dikildikten sonra, dikişler üzerine harçlar düz makine dikişi tekniği ile tutturulmuştur. Bilek çevresi sarı metal renkli harç ile temizlenmiştir.

Giysinin Astarı ve Astarlanması ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysiye, pamuklu çubuklu dokumalı kutnu kumaştan astar çalışılmıştır. Astar giysinin boyutlarında kesilerek giysi ve astar yüz yüze gelecek şekilde yerleştirilip tersinden tulum şeklinde makine çekilerek çevrilmiştir. Açıklık bırakılan yerler elde baskı dikiş tekniği ile kapatılmıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak bitkisel ve geometrik bezeme seçilmiştir. Bitkisel motiflerde soyut, geometrik motiflerde ise somut bir anlayış hakimdir. Giyside ön beden, omuzlar, kol çevresi, etek ucu ve yaka kenarlarında kullanılan sarı metal renkli kordon ip, kordon tutturma tekniği ile tutturulmuştur. Giyside yaka üzeri de giysinin bedeninde görülen desen ile aynı şekilde kordon tutturma ile süslenmiştir. Giyside omuzdan başlayarak ön ortası ve etek ucunu çevreleyen bir

kompozisyon görülmektedir. Ön ortasında yoğun bir desen görülmektedir. Ön ortası boyunca devam eden desene ayrıca ikinci bir desen daha yapılarak zenginleştirilmiştir. Giyside omuz ve kolun kesiştiği noktada uygulanan desen ise ön ortasında bulunan desen ile çapraz olarak yerleştirilmiştir. Ön ortasından arka bedenin etrafını çevreleyen desen ise daha sade uygulanmıştır. Düz bir hattan sonra kavisli bir kordon tutturmanın arasına damla şeklindeki desenler yerleştirilmiştir. Giyside, arka beden omuz kısmına ön bedende uygulanan desen uygulanmıştır. Giysinin omuz, yaka, beden, etek ucu ve kol ucu sarı metal renkli harç ile çevrilerek kompozisyon tamamlanmıştır.

Örnek No: 5.

Fotoğraf No 5: Aba yelek ön-yaka görünümü.

Çizim No: 5.

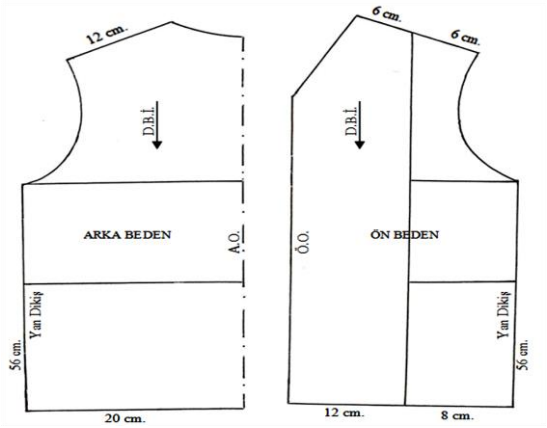

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası kapalı, önü açık fermuarlı olarak çalışılmıştır. Giysi kolsuz çalışılmıştır. Giysi 'V' yaka çalışılmıştır. Giyside tüm dikişler makine dikişi ile yapılmıştır. Giysinin boyu basen hizasındadır. Giyside kol çalışılmamıştır. Giysinin arka bedeni bütün çalışılmış ön bedende fermuar çalışılmıştır. Giyside aba dokumasından 12 cm genişliğinde bordürler ile ön bedende süsleme yapılmıştır. Bu bordürler düz makine dikişi ile bedene kapalı aplike çalışması şeklinde dikilmiştir. Kol evi pervaz ile temizlenmiştir. Giysiye astar çalışılmamıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak bitkisel, geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir.

Bitkisel bezemede; stilize laleler, stilize yaprak ve dallar,

Geometrik bezemede; "V" şekli verilmiş motifler, düz hatlar, üçgenler,

Nesneli bezemede; püskül şeklinde motifler görülmektedir.

Bitkisel motiflerde soyut, geometrik motiflerde ise somut bir anlayış hakimdir. Ön bedende süslemede kullanılan aba dokuma bordür giysiye düz makine dikişi, kapalı aplike tekniği ile birleştirilmiştir. Ön bedende, kol oyuntusundan omuza doğru 6 cm içerde 12 cm genişliğinde, zemini lacivert renkli üzeri stilize laleler, yapraklar, "V" şeklini andıran motifler ve düz hatlardan oluşan bunu tamamlayan püsküllerin oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir.

Örnek No: 6.

Fotoğraf No 6: Aba Yelek Ön Görünümü.

Çizim No: 6.

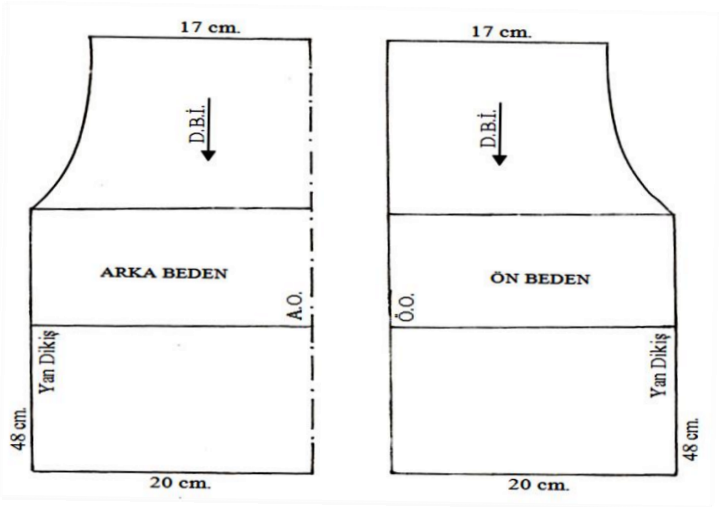

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası kapalı, önü açık olarak çalışılmıştır. Giysi kolsuz ve yakasız çalışılmıştır. Giyside tüm dikişler makine dikişi ile yapılmıştır. Etek ucu ve kol oyuntusu düz makine dikişi ile temizlenmiştir. Giysinin arka bedeni bütün çalışılmış olup ön beden açık olarak çalışılmıştır. Giysi aba dokumasından 14 cm genişliğinde iki ayrı bordür ile süslenmiştir. Kol evi ince biye ile çevrilmiştir. Giysiye astar çalışılmamıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir.

Geometrik bezemede; düz hatlar ve kıvrımlı motifler kullanılmıştır.

Nesneli bezemede; püskül şeklinde motifler görülmektedir.

Motifler, nesneli ve geometrik bezemede somut bir yaklaşım ile oluşturulmuştur. Ön bedende süslemede kullanılan aba dokuma bordür giysiye düz makine dikişi, kapalı aplike tekniği ile birleştirilmiştir. Ön bedende, kol oyuntusundan

omuza doğru 6 cm içerde 14 cm genişliğinde, zemini lacivert renkli üzeri sarı metal renkli nesnelerle bezenmiş ve düz hatlardan oluşan, bunu tamamlayan püsküllerin oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir.

Örnek No: 7.

Fotoğraf No 7: Aba İçlik Ön Görünümü

Çizim No: 7.

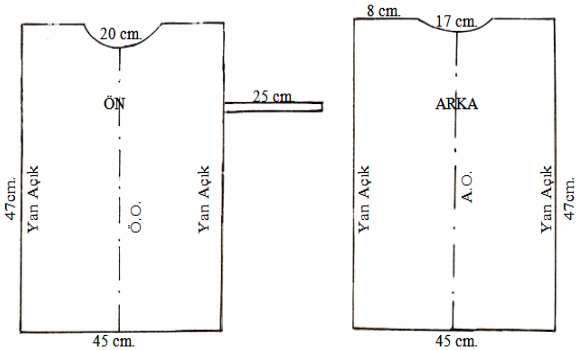

Giysinin Modeli, Kesimi ve Dikimi ile İlgili Teknik Bilgiler:

Giysinin arkası ve önü kapalı, yanları açık olarak çalışılmıştır. Omuzun 17 cm aşağısında, 25 cm uzunluğunda kuşaklar ile bağlanmaktadır. Dokuma bütün olarak yapılmıştır. Giysinin boyu basendedir. Giyside '0' yaka oyuntusu dokuma sırasında

verilmiştir. Giysinin yanları dikişsiz ve açık olup, bütün olarak dokunmuştur. Giysi dikdörtgen biçiminde dokunmuştur. Giysinin yaka ve tüm beden çevresi sarı metal renkli biye ile temizlenmiştir. Biye giysiye düz makine dikişi ile dikilmiştir. Giyside yaka sarı metal renkli biye ile çevrilmiştir. Giyside kol çalışılmamıştır. Giysiye astar çalışılmamıştır.

Giysinin Süsleme Özellikleri:

Giysi kumaş dokumasının süslenmesinde konu olarak bitkisel, geometrik ve nesneli bezeme seçilmiştir.

Bitkisel bezemede; stilize laleler, stilize yaprak ve dallar,

Geometrik bezemede; "V" şekli verilmiş motifler, düz hatlar, dikdörtgenler,

Nesneli bezemede; püskül şeklinde motifler görülmektedir.

Etek ucu, ön beden, arka beden ve yaka kenarlarında kullanılan, sarı metal renkli biye düz makine dikiş tekniği ile tutturulmuştur. Ön bedende omuzdan yakaya doğru 8 cm içerden başlayarak tüm yakayı kaplayan zemini sarı metal renkli; üzeri stilize lale ve yapraklardan, "V" şeklini andıran motiflerden, düz hatlardan oluşan ve bunu tamamlayan püsküllerin oluşturduğu bir kompozisyon görülmektedir. Yaka çevresinde üçgen motifler simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu desenin bittiği yerde başlayan dikdörtgen motiflerin içerisine yerleştirilmiş laleler basamak şeklinde uçları püskül motifleri ile tamamlanmıştır. Giyside stilize lale, yaprak, dal ve püsküllerin oluşturduğu kompozisyon etek ucuna kadar devam etmektedir.

4.SONUÇ

Bu araştırmada Gaziantep yöresi müze ve halk eğitim merkezlerinde bulunan, geleneksel erkek giyimlerine ait 7 örnek incelemeye alınmıştır. Bu örnekler Gaziantep geleneksel erkek giyimi hakkında geniş bilgiler vermektedir. Giyimlerin çoğunda model ve kesim yönünden birbirine benzer özellikler göze çarpmaktadır. Gaziantep yöresi abalarının dokuma, kumaş, kesim ve süsleme yönünden orijinal giysiler olduğu görülmektedir. Abalar düz kesimli dokumalar olduğundan kol ve yaka oyuntuları yoktur. Düz kesimler ve yakasız çalışmalar dışında bazı parçalarda dik yaka çalışıldığı görülmektedir. Abalarda genel olarak dokuma sonrası kol bedene dikilirken kol altında açıklık bırakılmaktadır. Kol altında bırakılan açıklık özellikle giysinin hava alması amaçlanarak bırakılmıştır. Kol altında açıklık bırakılmayan abalarda ise; kuş parçası eklenerek bolluk ve rahatlık verilmiştir. Bu açıklık belik adı verilen örgü ip ile süslenmektedir. Dikimde omuz ve kollarda oyulgama dikişi kullanılırken, şeritle ve harçla yapılan süslemelerde ise düz makine dikişi kullanılmıştır. Abalarda kullanılan renkler ve süslemeler benzer süsleme özellikleri taşımaktadır. Bitkisel bezemede; dal, lale ve kıvrımlar, geometrik bezemede; düz hatlar ve üçgenler, nesneli bezemede ise; püskül ve damla bezemeleri göze çarpmaktadır. Bezemede kullanılan renkler aba dokuma kumaşına göre seçilmiştir. Genel olarak sarı metal, yeşil, eflatun, mavi ve kırmızı renkler kullanılmıştır. Yeleklerde kullanılan kesim tekniklerine bakıldığında ise düz oyuntusuz yaka, ‘0’ yaka ve ‘V’ kullanıldığı görülmektedir. Yeleklerin genel olarak aba dokuma kumaşının aplike tekniği ile tutturulması sonucu süslendiği görülmektedir. Kol kesim tekniklerinde ise oyuntulu ve oyuntusuz kesimler görülmektedir. Genel olarak astar çalışılmamıştır. Önü açık olarak çalışılan yeleklerde düğme, ilik kullanılmamış olup açık bırakılmıştır. Geleneksel erkek giyimlerinde tüm bu özellikler göz önüne alınınca, genel olarak belli bir kalıp sisteminde söz etmek mümkün değildir. Giyimler pratik kesimlerle ve kişiye özel kesimlerle dikilmiştir.

KAYNAKÇA

ÇAĞLAYAN, Esen (1978). Giyim Öğretim Teknikleri, Semih Ofset Matbaacılık, Ankara.

DOĞAN, Mehmet ve Can, Şemsettin (1997). Gaziantep El ve Ev Sanatları. Gaziantep: Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü.

DOĞAN, Mehmet ve Şemsettin Can (1997). Gaziantep. Gaziantep: Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi Cilt:1 Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları

İl Yıllığı, (1973). Komisyon, Nur Ofset, Divan Matbaacılık, Gaziantep.

İslam ansiklopedisi (1942). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

KOÇU, Reşat Ekrem (1969). Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü. Ankara.

ÖGEL, Bahaeddin (1991). Türk Kültür Tarihine Giriş V. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara.

PAMUK, Beyhan (2002). Temel Kalıp ve Dikim Uygulama Teknikleri, Turan Ofset, İstanbul.

SÜRÜR, Ayten (1983). Ege Kadın Kıyafetleri. Türk Süsleme Sanatları Serisi: 7, Ak Yayınları, İstanbul.

TEZCAN, Mahmut (1987). III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri. IV. Cilt, Ankara.

TEZCAN, Mahmut (1999). Giyim Olgusuna Sosyo - Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim. Anı yayınları, Ankara.

SÖZEN, Metin ve Tanyeli, Uğur (1994). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. Remzi kitabevi, İstanbul.